

Parkinson café

Oegstgeest

*Zorg en Service op Maat...
Voor u en de mensen om u heen*

Michiel Grijsen
Apotheker

ParkinsonNet
Zorg voor Parkinson

Inhoud

- Wie ben ik / Wie zijn wij?
- Achtergrond Parkinson
- Medicijnen bij Parkinson
- Wat kan de apotheek voor u betekenen?
- Parkinsonapotheek – Apotheker - Parkinsonbuddy

Wie ben ik / Wie zijn wij?

Ik

- Michiel Grijsen, apotheker
- 14 jaar apotheker
- Eigenaar van Apotheek Beker & Apotheek Haaswijk
- Ons slogan: *Zorg en Service op Maat... Voor u en de mensen om u heen.*

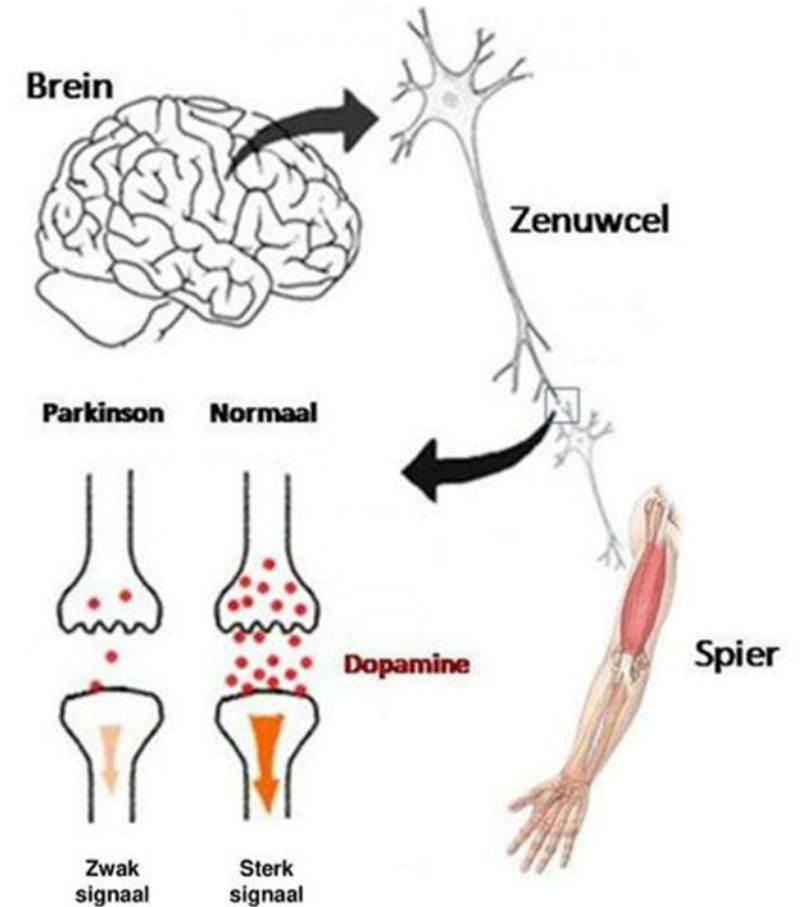
Wij

- *De apotheken van de regio / Het apotheekteam*
- *Assistenten, bezorgers, medewerkers, collega apothekers*

Allen die bijdragen aan de verschillende facetten van het farmaceutisch product.

De ziekte van Parkinson

- Toenemend tekort aan dopamine
- Boodschapperstof (neurotransmitter) die signalen doorgeeft
- Te weinig dopamine bemoeilijkt aansturing van de spieren
- Ziekte met progressief karakter

Verlies neurotransmitters bij ZvP

- Dopamine
 - Bewegingsarmoede, traagheid, stijfheid, maskergelaat, spraak- en slikstoornissen
- Acetylcholine
 - Cognitie, (nacht)zweten, speekselvloed, eczeem, problemen met temperatuur, reuk, plassen, ontlasting en erectie
- Serotonine
 - Depressie
- Adrenaline
 - Houdingsstabiliteit, normale gang
- Verstoorde balans dopamine, acetylcholine, noradrenaline en GABA •
 - (Rust)tremor

Parkinson alleen invloed op bewegen?

- Reuk kan veranderen
- Obstipatie – vertraagde maaglediging
- Duizeligheid (orthostatische hypotensie)
- Speeksel lastig wegslikken
- Rusteloze benen
- Slapen, slaperigheid, slapeloosheid,
- Depressie, angst

Parkinson alleen invloed op bewegen?

- Reuk kan veranderen
- Obstipatie – vertraagde maaglediging
- Duizeligheid (orthostatische hypotensie)
- Speeksel lastig wegslikken
- Rusteloze benen
- Slapen, slaperigheid, slapeloosheid,
- Depressie, angst

Is parkinson niet al genoeg?

- (heup)fracturen – tekort aan vitamine D3/kalk
- Artritis
- Hart- en vaatproblemen
- Diabetes – suikerziekte
- Tekort aan vitamine B12

Is parkinson niet al genoeg?

- (heup)fracturen – tekort vit D3/kalk Vit D3/calc.
- Artritis PCM 500 / 1000
- Hart- en vaatproblemen diverse medicatumenten
- Diabetes – suikerziekte diverse medicatumenten
- Tekort aan vitamine B12 B12 injectie / tabletten

- Wat verandert voor u per 01-01-2019?

Behandeling van Parkinson

- Bewegingstherapie
- Medicijnen
- Operatie
 - Diepe hersenstimulatie, stimuleren van hersendelen die de bewegingscontrole regelen

Medicijnen bij Parkinson

- Levodopa
- Dopamine agonisten
- COMT-remmers
- MAO-B remmers
- Amantadine
- Anticholinergica

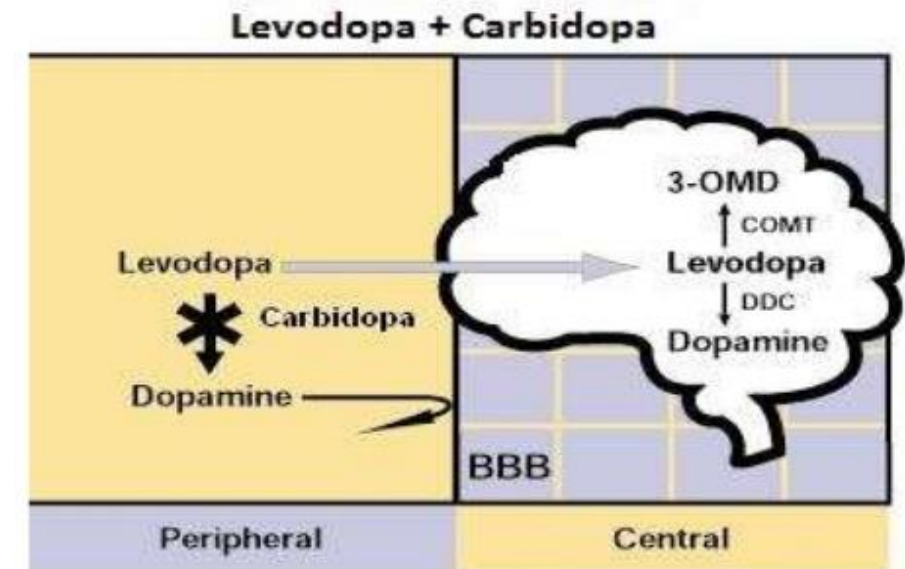
Levodopa (1)

- Twee nobelprijs winnaars
- Levodopa is de basis van de behandeling
- Al in 1950 is het effect bij Parkinson ontdekt
- Levodopa wordt omgezet in dopamine
- Doel tekort aan dopamine aanvullen in de hersen
 - Levodopa/carbidopa = Sinemet[®]
 - Levodopa/benserazide = Madopar[®]

Levodopa (2)

- Het effect van levodopa is **niet** afhankelijk van hoe lang het gebruikt wordt, maar van het stadium van Parkinson
→ wacht niet onnodig lang met starten
- Levodopa altijd gecombineerd, bijvoorbeeld carbidopa of benserazide

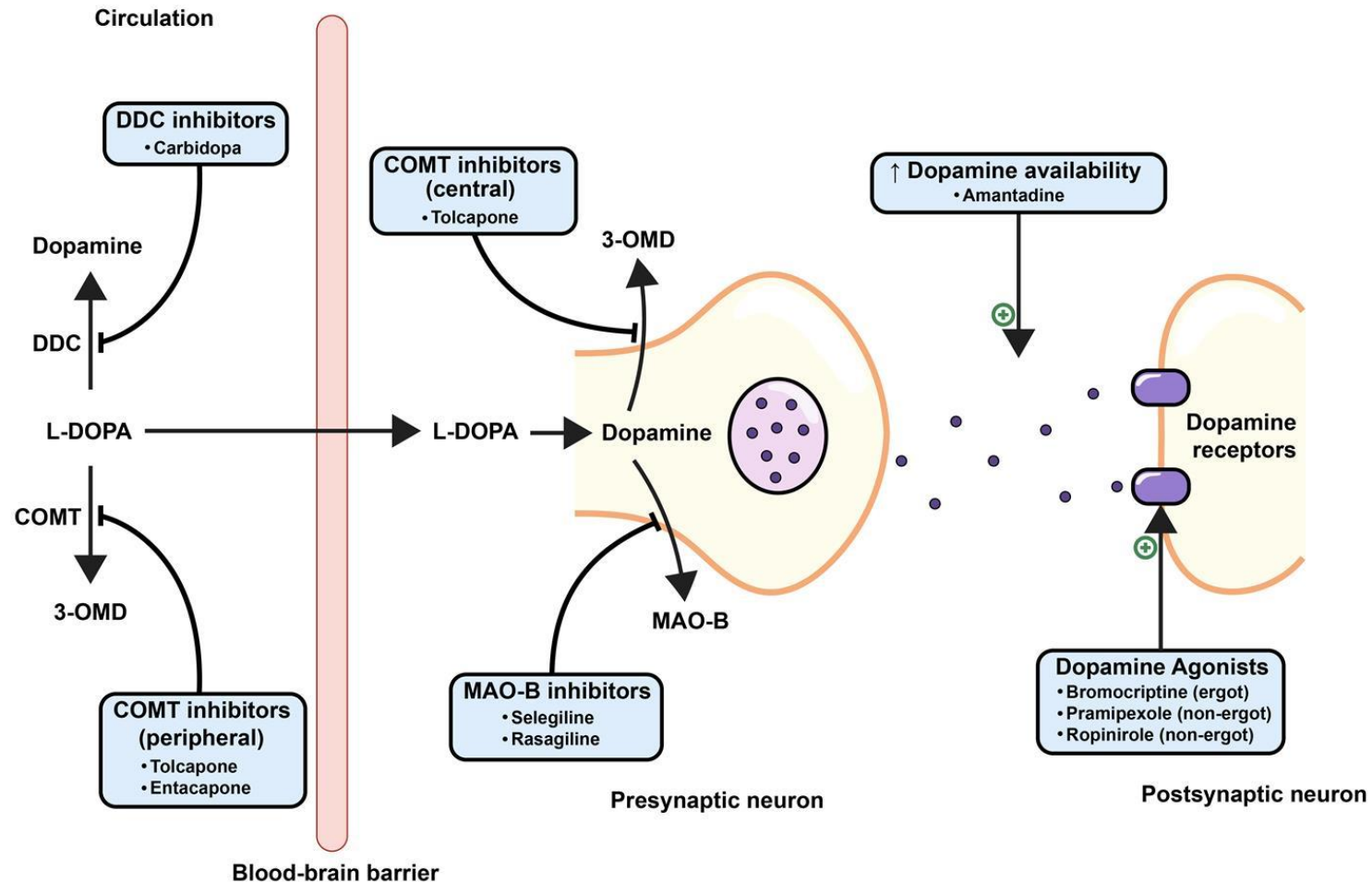

Medicijnen bij Parkinson (1)

- **Dopamine agonisten** → werken in de hersenen als dopamine
 - Ropinirol (Adartrel[®], Requip[®]), pramipexol (=Sifrol[®]), Neupro[®]-pleister
- **COMT-remmers** → remmen afbraak perifere levodopa
 - Entacapone (Comtan[®])
- **MAO-B remmers** → remmen afbraak van dopamine
 - Selegiline, rasagiline (Azilect[®])
- **Amantadine** → remt heropname van dopamine en stimuleert afgifte
 - Symmetrel[®]

Medicijnen bij Parkinson (2)

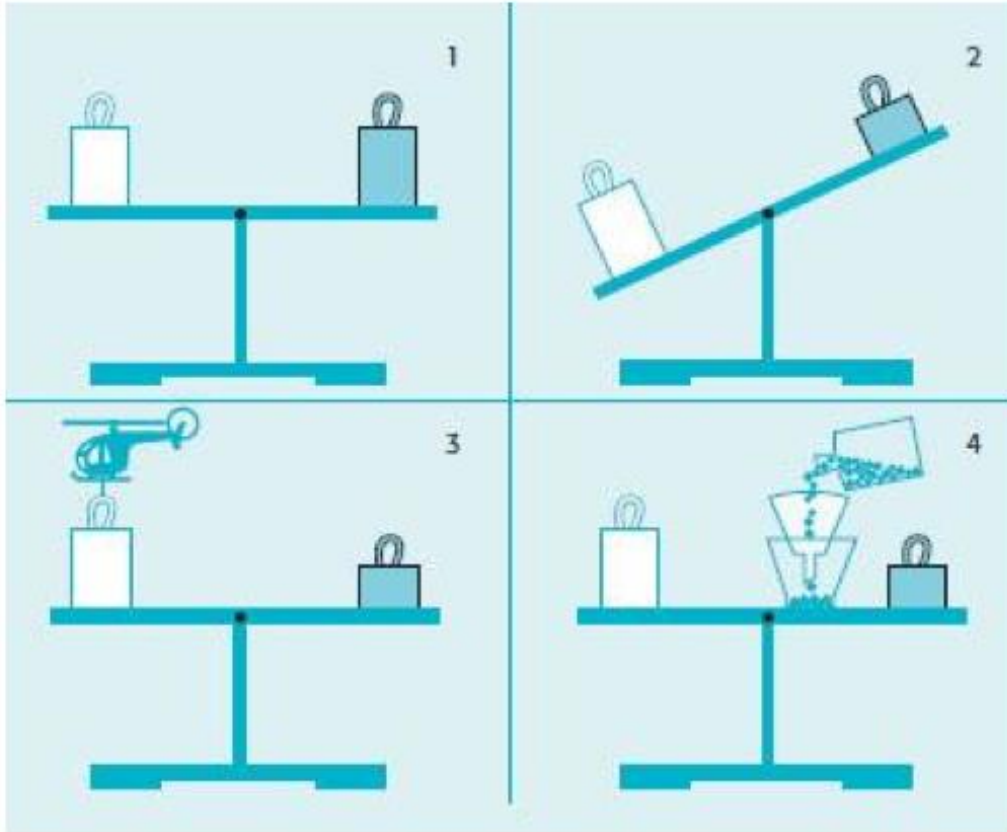
Parkinson's Disease Drugs

Medicijnen bij Parkinson (3)

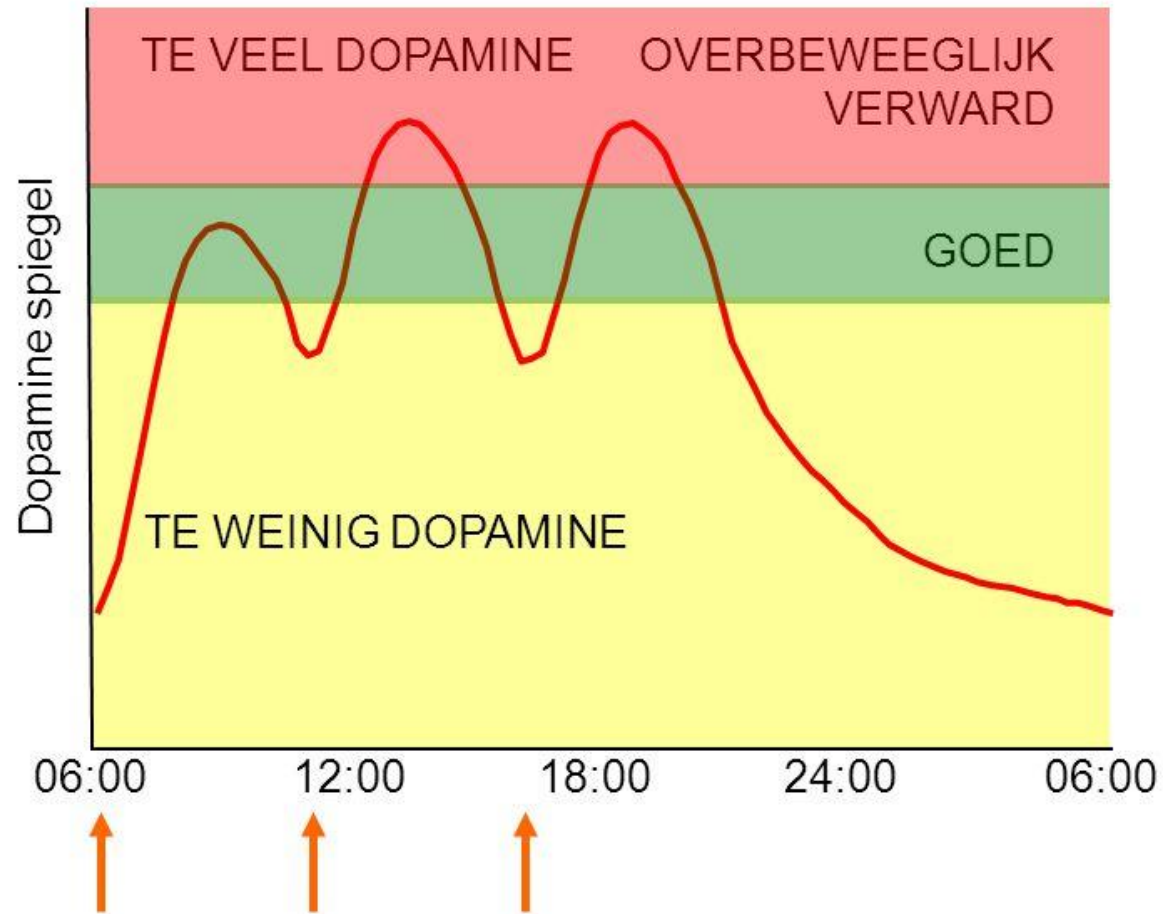
- **Anticholinergica** → verminderen spierstijfheid en tremor
 - Dopamine en acetylcholine moeten met elkaar in evenwicht zijn
 - Acetylcholine wordt geremd → stimulatie dopamine
 - Artane[®], Akineton[®]

Balans werking - bijwerkingen

- Meer dopamine
 - Dopamine toevoegen
 - Dopamine-achtige stoffen
- Minder Acetylcholine
 - Remmers Acetylcholine
 - = anticholinergica

Later stadium van Parkinson: het 'goede' niveau wordt krapp(er)

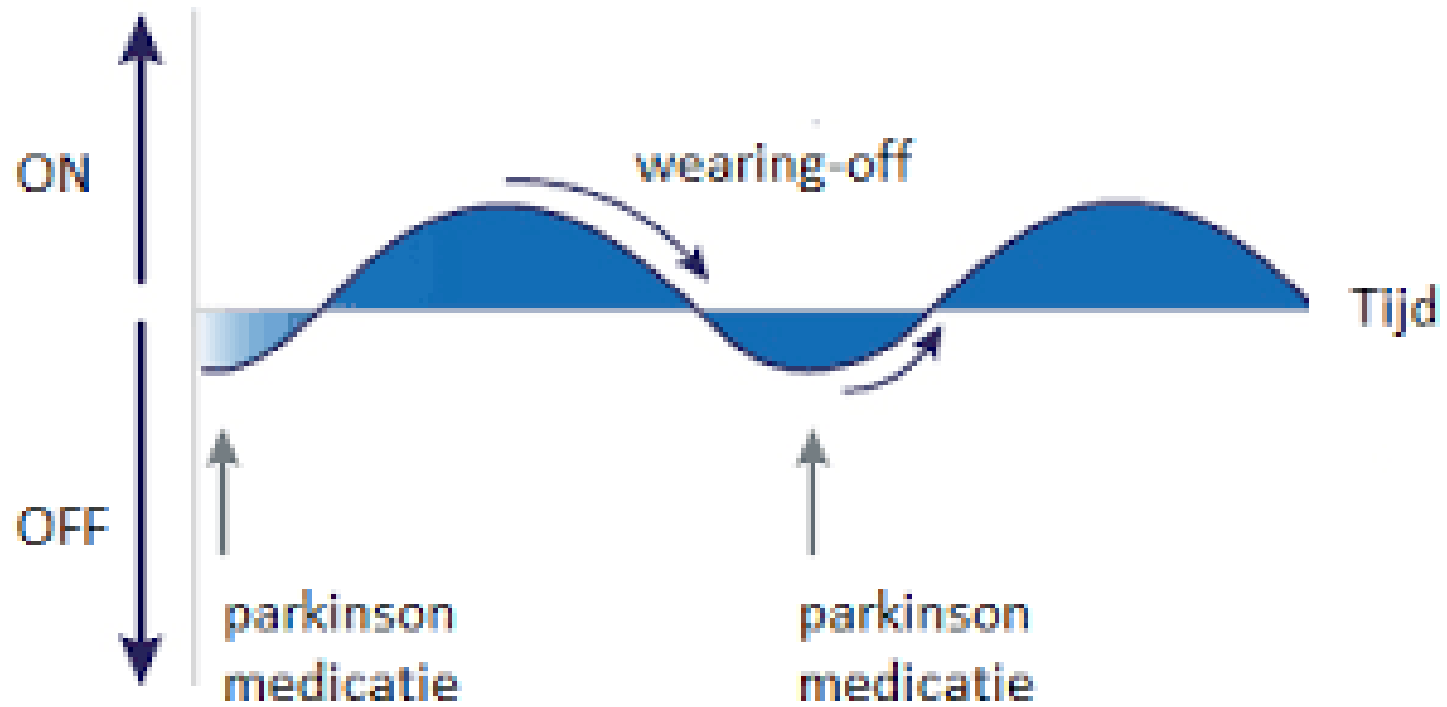
Bijwerkingen

- Onwillekeurige bewegingen, tremor, spierkrampen
- Slaperigheid, duizeligheid, nachtmerries
- Misselijkheid, diarree, verstopping, gewichtsverlies
- Depressie, hallucinatie en psychose
- Verslavingsgevoeligheid → impuls tot kopen, eten of seksueel
- Maaglediging vaak vertraagd bij Parkinson

Voorkomen bijwerkingen

- Veel bijwerkingen afhankelijk van dosering
- Goed opbouwen en afbouwen
- Tijdstip van inname → voorbeeld Symmetrel niet na 18 uur ivm slapeloosheid
- Regelmatige inname van medicijnen
- Voorkom merkwisselingen

On en Off

Strategie bij bijwerkingen:

1. Is er nog een andere oorzaak? Bijvoorbeeld urineweginfectie (hallucinaties)
2. Kan er medicatie af?
3. Prioriteit stellen, wat is het belangrijkste voor iemand
4. Hoe zijn de nachten?
5. Hoe gaat het opstarten van de dag?
6. Hoe is de motoriek overdag?
7. Is continue stimulatie dopamine gewenst?

Wat kunnen we doen bij bijwerkingen?

- Tremor → propranolol
- Misselijkheid → domperidon
- Psychose → clozapine of quetiapine
- Obstipatie → lactulose, macrogolzakjes
- Speekselvloed → glycopyrroniumdrank
- Etc.

Maak bijwerkingen bespreekbaar!

- Bij neuroloog
- Bij (Parkinson)apotheker
- Bij de Parkinson buddy assistente

Met of zonder eten innemen?

- Levodopa het beste nuchter innemen → beter opgenomen
- Levodopa liever niet met eiwitten innemen

Specialistische behandeling

- Levodopa pomp: DuoDopa
- Apomorfine: injectiepen, lijkt op een insulinepen
- Diepe Hersen Stimulatie

Vitamine B12

- Bij de omzetting van levodopa naar dopamine wordt extra vitamine B12 verbruikt.
- Een vitamine B12 tekort geeft verschijnselen die op Parkinson lijken
- B12 zit in melk, melkproducten, vlees, vleeswaren, vis en eieren.
- Metformine remt de opname van vitamine B12

Parkinson – Vitamine D - Botdichtheid

- Bij Parkinson relatief vaker vitamine D tekort
- Parkinson heeft relatie met botdichtheid → botontkalking
- Advies vitamine D
 - Iedereen jonger dan 70 jaar 400ie = 10mcg
 - Iedereen ouder dan 70 jaar 800ie = 20mcg
 - Met botontkalking 800ie = 20mcg
- Advies calcium inname = 4 zuivelporties per dag = 1000mg calcium

Vitamine D3 / calcium per 01-01-2019

- Divisun / Cholecalciferol 400IE/800 IE uit de vergoeding
- Calcium 500 (/400) uit de vergoeding
- Vraag uw apotheek om advies!
- Vitamine D3 5600 per week : 1 tablet per week wel vergoed.
- Kalk in combi met 800 IE of 440 IE wel vergoed.

Wat doet de apotheker voor u?

Medicijngebruik is maatwerk

Medicatiebewaking:

- Juiste patiënt? Juiste medicijn? Juiste dosering?
- Wisselwerkingen?
- Allergieën?
- Verminderde nierfunctie?
- Medicijn op maat nodig?
- Therapietrouw?

Wat doet de apotheker voor u?

- ✓ Medicatiedossier bijhouden
- ✓ Medicatiebewaking (controle op o.a. dosering, wisselwerkingen)
- ✓ Zo nodig: contact met de voorschrijver
- ✓ Altijd: dubbele controle in de apotheek
- ✓ Uitleg bij nieuw medicijn
- ✓ Vragen beantwoorden
- ✓ Rekening naar zorgverzekeraar
- ✓ Eindcontrole door apotheker

Niet zomaar wisselen van fabrikant!

- Apotheek mag niet zomaar Parkinsonmedicijnen zoals levodopa/carbidopa wisselen van fabrikant.
- Richtlijnen voor het wisselen van fabrikant
- Preferentiebeleid verzekeraar → Medische noodzaak!
- Niet leverbaar zijn van medicijnen steeds groter probleem

Praktische adviezen voor tekort levodopa/carbidopa (kortwerkende preparaten)

10 oktober 2018

De KNMP en de Nederlandse Vereniging voor Neurologie (NVN) komen met praktische adviezen voor artsen en apothekers rondom het tekort aan de Parkinsonmedicatie levodopa/carbidopa 100/25 mg en 50/12,5 mg. Door productieproblemen en verhoogde vraag zijn zowel de generieke middelen als het spécialité Sinemet niet of beperkt leverbaar. De verwachting is dat deze situatie tot eind 2018 zal aanhouden. Dit blijkt uit een bericht van het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG) van woensdag 10 oktober.

Indien levodopa/carbidopa (beperkt) voorradig is bij apotheken

- ▶ Beperk de uitgifte van levodopa/carbidopa aan patiënten tot 1 maand in plaats van de gebruikelijke 3 maanden.

VERANDERING VAN BELEID Z&Z 2019

- LAAT U NIET VERRASSEN DOOR Z&Z OP 01-01-2019.
- VOORKEURSBELEID PER 01-01-2019
- Z&Z BEPAALT HET MERK WELKE U MOET SLIKKEN

Vergoeding medicijnen

- Meeste medicijnen in het basispakket → worden vergoed
- Eigen risico 385 euro in 2018
- Aanvullende verzekeringen verschillen per verzekeraar
- Bekijk welke verzekeraar aan uw wensen voldoet

Medicijngesprek

- 5 of meer medicijnen
- Extra risico (bijv. verminderde nierfunctie)

Synchroniseren van uw medicatie

- Bestel gemak
- De apotheek benadert u 1 keer per 3 maanden voor uw herhaalmedicatie
- Alle medicatie in 1 keer
- U weet wat u gaat ontvangen van de apotheek
- Bezorgen of ophalen

Medicijnrol

- Medicijnen verpakt per dag per tijdstip
- Elke twee weken thuisbezorgd
- Ook wel Baxterrol of Medicijnrol genoemd
- Advies in overleg met de neuroloog/huisarts/apotheek

Veilig medicijngebruik; wat kunt u zelf doen?

- Kies bij voorkeur 1 vaste apotheek
- Geef apotheker toestemming om uw medicatiegegevens te delen (LSP)
- Uitleg apotheek niet duidelijk? Geef dat aan
- Gebruik medicijnen volgens de instructies
- Stop nooit zomaar met medicijnen
- Naar het ziekenhuis? Haal medicatie-overzicht op bij uw apotheek
- Wijzigingen in uw medicijngebruik? Laat het uw apotheker weten!
- Vragen over uw medicijngebruik? Vraag het de apotheker!

Parkinsonapotheker

- Recent gestart in regio Alphen a/d Rijn – Leiden – Bollenstreek
- Initiatief van neuroloog Van der Plas
- Samenwerking Alrijne ziekenhuis, LUMC
- Start met extra nascholing
- Overleg met neuroloog
- Deelname Parkinsonnet

Doel zorg rondom Parkinson optimaliseren

- Afspraken over gegevensuitwisseling LSP (toestemming bij alle zorgverleners)
- Afspraken over het **niet** wisselen van fabrikant
- Juiste toedieningsvorm leveren: smelttablet of gewone tablet
- Meer kennis aanwezig
- Direct contact met de neuroloog

Binnenkort

- Parkinsonpatiënten actief uitgenodigd voor medicijngesprek
- Bij overleg van neurologen ook apothekers aanwezig
- Betrokkenheid apothekersassistenten:
- Buddyproject = vast aanspreekpunt van een apothekersassistente in de apotheek (van deelnemende apotheken)

Afsluiting

*Zorg en Service op Maat...
Voor u en de mensen om u heen*

*Er is soms meer mogelijk dan u wellicht denkt;
maak uw vragen altijd bespreekbaar!*

Dank voor uw aandacht!

Heeft u nog vragen?

ParkinsonNet
Zorg voor Parkinson